

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Дипломна робота магістра

на тему:

**«Створення готельно-ресторанного комплексу в
Україні: з використанням регіональних особливостей»**

Виконала: студентка II курсу
ОС «магістр», GRS1-M20 групи
Спеціальності: 241 Готельно-
ресторанна справа
Пилипчук Мар'яна Вікторівна

Науковий керівник:
д.і.н., професор, завідувач кафедри
туризму та готельно-ресторанної
справи
Баженова С.Е.

Рецензент: к.і.н., доцент
кафедри історії України, доцент
Задорожнюк А.Б.

м. Кам'янець-Подільський
2021 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади оцінки вивчення регіональних особливостей формування готельно-ресторанних комплексів.....	5
1.1.Зміст понять «сфера гостинності» та «готельно-ресторанний комплекс»: вітчизняний і зарубіжний досвід.....	.5
Розділ 2. Готельно-ресторанні господарства України на початку XXI ст.	
2.1. Стан розвитку готельних підприємств України. соціальної доктрини.....	13
2.2. Тенденції розвитку ресторанного господарства України.....	28
Розділ 3. Готельно-ресторанні комплекси України та сучасні економічні виклики	57
3.1. Готельно-ресторанні комплекси в контексті розвитку регіонального туризму.....	57
3.2. Шляхи мінімізації наслідків пандемії COVID-19 на готельно-ресторанні комплекси та сферу гостинності.....	79
Висновки.....	90
Список використаних джерел.....	94

ВСТУП

Актуальність теми. Туризм вважається однією з найдинамічніших та найперспективніших галузей економіки. В сучасних умовах, що характеризуються підвищенням конкуренції на ринку туристичних послуг, зростанням потреб споживачів та постійним підвищенням стандартів обслуговування на світовому ринку, зусилля вітчизняних представників сфери гостинності та держави повинні бути спрямовані на розвиток власного потенціалу та створенню готельно-ресторанних комплексів для забезпечення динамічного розвитку галузі як важливої складової національної економіки. Для цього доцільним є визначення рівня привабливості регіонів з точки зору розвитку сфери гостинності.

В умовах посилення процесів глобалізації зростає все більший інтерес до вивчення особливостей функціонування сфери гостинності, як невід'ємної складової туристичної галузі, оцінки та виявлення її слабких місць та прогнозування підходів до покращення її функціонування в регіоні.

Серед праць, які присвячені питанням створення готельно-ресторанних комплексів сфери гостинності, їх регіональних особливостей, слід відмітити праці таких вчених як: Байлик С.І., Браймер Р.А., Волков Ю.Ф., Гоблик В.В., Дишкантюк О.В., Єлканова Д.І., Котлер Ф., Кузик С.П., Лужанська Т.Ю., Любіцева О.О., Лютак О.М., Мальська М.П., Мартієнко А.І., Мілашовська О.І., Пандяк І.Г., Руденко В.П., Стегней М.І., Уокер Дж.Р., Фролова Т.А., Хаустова К.М., Чепурда Л.М., Шпарага Т.І. та ін. Питаннями дослідження привабливості туристичних дестинацій займались багато вчених, зокрема Гнаткович О.Д., Гриньох Н.В., Давидова О.Г., Казаков К.П., Крюкова А.О., Омуш М.О., Пономарьова І.О., Пономарьова М.В., Танкієва Т.А., Шмідт Ю.Д., Юванен О.І. та ін.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає в науковому вивченні регіональних особливостей творення готельно-ресторанних комплексів в Україні, з'ясуванні ситуації в галузі на початку ХХІ ст., перспектив її розвитку в період викликів сучасності.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення

наступних завдань:

- обґрунтувати зміст понять «готельно-ресторанний комплекс» та «сфера гостинності»;
- здійснити оцінку діяльності готельно-ресторанних господарств України на початку XXI ст.;
- дослідити готельно-ресторанні комплекси в контексті розвитку регіонального туризму;
- з'ясувати шляхи мінімізації наслідків пандемії COVID-19 на готельно-ресторанні комплекси в Україні.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є еволюція сфери гостинності в Україні.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є використання регіональних особливостей при формуванні готельно-ресторанних комплексів в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження послужили праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері туризму та гостинності. В науковому дослідженні використовувалася сукупність методів, серед яких найважливішими є: системно-структурний (дослідження сутності та змісту оцінки економічної привабливості сфери гостинності); економіко-статистичний (для здійснення оцінки сучасного стану і ефективності роботи підприємств сфери гостинності); розрахунковий, порівняльний та картографічний (для наочного відображення кількісної і якісної оцінки різних явищ на підприємствах сфери гостинності регіону); економічного аналізу (апробація методичних підходів до оцінки сфери гостинності регіону); абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків) тощо.

Статистичною та фактологічною базою дослідження є матеріали і звіти Державної служби статистики України, правові і нормативні документи України, матеріали періодичних видань, методичні рекомендації державних і місцевих органів самоврядування, звіти підприємств сфери гостинності.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 107 сторінок. Список використаних джерел налічує 129 найменувань.

ВИСНОВКИ

У дослідженні відповідно до мети та визначених завдань сформульовано такі основні висновки:

Сфера гостинності – область дії підприємницьких структур, діяльність яких спрямована на задоволення попиту клієнтів – споживачів послуг готельного, туристичного, екскурсійного, ресторанного та інших форм і видів бізнесу. Економічна привабливість сфери гостинності – це здатність підприємницьких структур, діяльність яких спрямована на задоволення попиту клієнтів – споживачів послуг готельного, туристичного, екскурсійного, ресторанного та інших форм і видів бізнесу – забезпечувати високий рівень результативності та ефективності діяльності. Серед сукупності чинників, які впливають на економічну привабливість сфери гостинності, можна виділити дві групи: кількісні (кількість підприємств сфери гостинності та динаміка її зростання (спаду); величина попиту на послуги підприємницьких структур сфери гостинності; вартість послуг; співвідношення вартості послуг та середньої заробітної плати; середня заробітна плата працівника сфери гостинності; обсяг продажу послуг; рентабельність діяльності) та якісні чинники (реакція споживачів послуг на економічні процеси, що відбуваються; організаційно-економічні, техніко-економічні, соціально-економічні та інноваційно-інвестиційні процеси у підприємницьких структур сфери гостинності; стан конкурентного середовища; ділове бізнес-оточення; відгуки споживачів та конкурентів; етика корпоративного управління; вплив на розвиток супутніх галузей або окремих територій).

«Готельно-ресторанний комплекс»: це група суб'єктів господарювання, що включає в себе готелі та ресторани, які надають послуги з тимчасового розміщення та організації харчування. Отже, готельно-ресторанні комплекси включають в себе групу суб'єктів господарювання, що ведуть готельно-ресторанний бізнес та є частиною готельно-ресторанного господарства – складової індустрії гостинності. Особливістю їх є те, що вони надають основні та додаткові послуги, що мається на увазі одночасне надання як

послуг, так і виробництво та реалізація продукції, товарів.

Сучасний підхід до організації діяльності у сфері гостинності ґрунтується на перегляді та відході від пострадянського «принципу конвеєра», коли підприємства туристичної галузі та готельного бізнесу надавали типові послуги за помірну ціну. Сьогодні підприємства сфери гостинності повинні орієнтуватися на задоволення індивідуальних потреб клієнтів, враховувати етичні, психологічні, національні, соціально-культурні правила гостинності.

Забезпечення зростаючого впливу розвитку підприємств сфери гостинності на соціально-економічні умови функціонування вимагає вирішення наступних вагомих завдань: оцінка ресурсної забезпеченості та визначення потенційних можливостей розвитку сфери гостинності в коротко- та довгостроковому періоді; визначення напрямів розвитку підприємств сфери гостинності для досягнення очікуваного соціально-економічного результату; оцінка чинників формування економічної привабливості сфери гостинності регіону.

Ще однією вагомою складовою сфери гостинності є діяльність підприємств харчування. Ресторанне господарство отримує значну частку доходів як від внутрішнього, так і міжнародного туризму, активізує валютні надходження, створює умови для «експорту» послуг і входження їх до міжнародного ринку. До того ж, «експорт» послуг здійснюється на досить вигідних умовах тому, що він не пов'язаний з транспортними витратами. Створюючи в Україні індустрію туризму, намагаючись гідно увійти до міжнародного ринку туристичних послуг, необхідно реконструювати діючі, будувати нові сучасні підприємства ресторанного господарства, здатні конкурувати з кращими ресторанами світу, завоювати авторитет і популярність.

Готельне господарство набуває вагомого не лише економічного, але й соціального значення на регіональному рівні. Роль соціальної складової у функціонуванні регіональних туристичних системи зумовлена природою туристичної діяльності, первинними для якої є потреби людини в

повноцінному відпочинку та пізнанні нового. З іншого боку, населення регіону також різними способами долучається до туристичної діяльності, яка є однією з галузей сфери обслуговування, отже, неодмінно передбачає міжособові контакти під час тимчасового перебування туристів, зокрема перебування в закладах розміщення.

Ресторанне господарство, як сектор туристичної індустрії, істотно впливає на її загальний розвиток. У сучасних умовах у ресторанному господарстві простежується існування різноманітних концепцій організації бізнесу, які не лише сприяють розвитку галузі, але й створюють конкурентне середовище, мета якого – сприяти підвищенню різноманітності і рівня якості продукції та залученню більшої кількості споживачів з різним рівнем доходів.

В Україні сформувався комплекс підприємств ресторанного господарства зі значними регіональними відмінностями, які зумовлені рівнем соціально-економічного розвитку регіонів, їхньою господарською спеціалізацією, туристичною привабливістю та багатьма іншими факторами. Незважаючи на кризові періоди в розвитку ресторанного бізнесу, він постійно змінювався, розвивався та вдосконалювався. Зміни торкнулися усіх складових: форми власності, організаційної структури, загальних та якісних змін у технології приготування та дизайні страв, управлінні (франчайзинг, мережа закладів), фінансах, маркетингу (додаткові послуги, акції) та тенденціях харчування (більша увага до здорового харчування, дієтичне харчування, вегетаріанська кухня, етнічна кухня, локальна або молекулярна кухні тощо).

З метою мінімізації наслідків пандемії COVID-19 на готельно-ресторанні комплекси в Україні пропонуємо:

- розробити регіональні та місцеві програми розвитку державно-приватного партнерства щодо інфраструктурного та санітарно-технічного оновлення курортних і туристичних територій з урахуванням вимог до водопостачання, прибирання та вивезення побутових відходів, організації роботи закладів харчування та торгівлі, надання транспортних та інших

супутніх послуг;

- розробити програми перевірки підприємств сфери гостинності на відповідність встановленим вимогам охорони здоров'я з можливістю переходу до заходів «м'якого реагування» за умови дотримання відповідних параметрів роботи;
- розробити рекомендації та заходи фінансового та нефінансового характеру, спрямовані на перепрофілювання роботи закладів сфери гостинності, розширення переліку їх послуг;
- сприяти розвитку сільського та індивідуального туризму, розробити рекомендації щодо впровадження пакетних послуг індивідуального транспортування з метою забезпечення дистанціонування відпочиваючих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М.П., Пандяк І.Г. Готельний бізнес: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
2. Фролова Т.А. Экономика и управление в сфере социально-культурного сервиса и туризма: конспект лекцій. Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2010.
3. Скобкин С.С. Есть ли у нас индустрия гостеприимства? *Парад отелей*. 2000. № 4. С. 1-6.
4. Баранова А.Ю. Современные подходы к формированию оценки эффективности инвестирования индустрии гостеприимства. URL: <http://koet.syktsu.ru/vestnik/2009/2009-4/1/1.htm>.
5. Елканова Д.И., Осипов Д.А., Романов В.В., Сорокина Е.В. Основы индустрии гостеприимства: учебное пособие. Москва: Дашков и Ко, 2010. 248 с.
6. Котлер Филип, Боуэн Джон, Мейкенз Джеймс. Маркетинг. Гостеприимство и туризм. Москва: Издательство «ЮНИТИ», 1998. 630 с.
7. Джанджугазова Е.А. Маркетинг в индустрии гостеприимства: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Издательский центр «Академия», 2003. 224 с.
8. Руденко В.П. Основы готельної справи. URL: http://pidruchniki.com/1584072023997/turizm/osnovi_gotelnoyi_spravi.
9. Аветісова Д.С. Проблема диференціації лексики індустрії гостинності в англійській та українській мовах. *Держава та регіони: Серія «Гуманітарні науки»*. 2009. № 1-2. С. 111-115. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Dtr_gn/2009_1-2/index.html.
10. Дишкантюк О.В. Теоретичні основи функціонування індустрії гостинності. *Економіка: реалії часу*: науковий журнал. 2015. № 6 (22). С. 96-101. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n6.html>.
15. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства / авториз. пер. Е. Б. Цыганова. Москва: Аспект Пресс, 1995. 382 с.
16. Уокер Дж. Р. Введение в гостеприимство: учебник / пер. с англ. Н. Н. Михайлова. Москва: ЮНИТИ, 1999. 463 с.

17. Ваген Л. Гостиничный бизнес: учеб. пособие / [пер. с англ.]. Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. 416 с.
18. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
19. Уокер Дж.Р. Введение в гостеприимство / [пер. с англ. В.Н. Егорова]. 4-е изд., перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ – ДАНА, 2012. 735 с.
20. Пандяк І.Г. Місце та особливості сфери гостинності в туристичній індустрії. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Географія»*. 2017. № 2. С. 81-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPUg_2017_2_14.
21. Браймер Р.А. Основы управления и индустрии гостеприимства. Москва: Аспект Пресс, 1995. 326 с.
22. Гоблик В.В., Черничко Т.В., Хаустова К.М. Ресурсне забезпечення розвитку сфери гостинності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: збірник наукових праць / гол. ред. Т.В. Черничко*. Мукачево: МДУ, 2019. Випуск 2(12). С.21-26.
23. Кузик С.П. Географія туризму: навч. посібник. Київ: Знання, 2011. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/595-geografya-turizmu-kuzik-sp.html>.
24. Мілашовська О.І., Головка О.М. Проблеми розвитку інфраструктури гостинності в малих містах. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачево, 17-18 травня 2017 р.)*. Мукачево: РВВ МДУ, 2017. С. 364-366.
25. Лужанська Т.Ю. Особливості професійної діяльності у сфері туризму та гостинності. *Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів. У 2 томах: збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачево, 14-15 травня 2015 р.)*. Мукачево: Карпатська вежа, 2015. Том 1. С.40-42.
26. Мартієнко А.І., Дишкантюк О.В. Сутність гостинності як економічної категорії. *Економіка: реалії часу: науковий журнал*. 2017. № 2 (30). С. 72-78. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/72.pdf>.

27. Волков Ю.Ф. Введение в гостиничный и туристический бизнес. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 348 с.
28. Мазур В. Індустрія гостинності – ефективний інструмент розвитку туристичного бізнесу. *Журнал Європейської економіки*. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. № 3, Т. 14. С. 273-286.
29. Балашова Е.А. Гостиничный бизнес. Как достичь безупречного сервиса. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Вершинина, 2006. 200 с.
30. Нечаюк Л.І. Готельно-ресторанний бізнес: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 344 с.
31. Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: навч. посіб. Київ: Знання України, 2006. 352 с.
32. Баранова А.Ю. Современные подходы к формированию оценки эффективности инвестирования индустрии гостеприимства. URL: <http://koet.syktsu.ru/vestnik/2009/2009-4/1/1.htm>.
33. Завідна Л.Д. Готельний бізнес: стратегії розвитку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 600 с.
34. Бунтова Н.В. Забезпечення конкурентоспроможності готельного підприємства на основі підвищення освітнього рівня персоналу. *Зайнятість і ринок праці: міжвідомчий науковий збірник НАН та Міністерства праці і соціальної політики*. 2005. Вип. 20. С. 92-98.
35. Колесник О.О. Економічна оцінка туристичної привабливості України. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. №1(3).
36. Музиченко-Козловська О.В. Методика оцінки рівня туристичної привабливості регіону. *Регіональна економіка: матеріали збірника наукових праць*. 2006. № 1. С. 218-227.
37. Омуш М.О. Методы оценки туристского потенциала региона. *Коммунальное хозяйство городов*. 2001. Вып. 28. С. 259-261.
38. Самойленко О.А. Методологія визначення туристичної привабливості. *Методологія, методи та інструментарій фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних*

процесів за інноваційно-інвестиційною моделлю. Чернівці, 2011. С. 154-157.

39. Черниш І.В. Основні складові інвестиційної привабливості рекреаційної галузі економіки. *Економіка: проблеми теорії та практики.* Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. Вип. 216. С. 114-118.

40. Гнаткович О.Д., Гриньох Н.В. Оцінка привабливості туристичних ресурсів карпатського регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. Випуск 17. С. 136-138.

41. *Управління регіональним розвитком туризму: навчальний посібник* / за ред. В. Ф. Семенова. Одеса, 2011. 225 с.

42. Іванова З.О. Концепція удосконалення інструментарію управління розвитком туристичної привабливості вітчизняних територій. *Актуальні проблеми економіки.* 2014. № 8. С. 183-186.

43. Червяков І.М. Оцінка соціально-економічного потенціалу регіону. *Культура народів Причорномор'я.* 2014. № 275. С. 213-216.

44. Індустрія гостинності в Україні: стан і тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запоріжжя: Просвіта, 2017. 240 с.

45. Софронова Ю.Л. Современная индустрия гостеприимства: перспективы социологического анализа. *Вестник НГТУ им. Р.Е. Алексеева.* 2014 №2. С. 66-72.

46. Мілашовська О.І., Шитікова Т.В. Генезис розвитку та оцінка сфери гостинності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»:* збірник наукових праць / гол. ред. Т.В. Черничко. Мукачево : МДУ, 2017. Випуск 2(8). С.37-42.

47. Шитікова Т.В. Зарубіжний досвід визначення привабливості сфери туризму в іноземних країнах. *Бізнес Інформ.* 2018.№ 10. С. 82-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_10_14.

48. Шитікова Т.В., Мілашовська О.І. Погляди вчених на дослідження привабливості туристичної дестинації. *Освіта і наука.* Міжнародний науковий журнал. 2019. №1(26). С.52-58.

49. Шитікова Т.В. Іноземний досвід дослідження привабливості

туристичної індустрії. *Туризм і рекреація: наука, освіта, практика*: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Мукачево, 24.04.2018 р.).Мукачево, 2018. С. 138-142.

50. Шитікова Т.В., Мілашовська О.І. Методичні підходи до інтегрального оцінювання туристичної привабливості регіонів. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів* : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практична конференції (м. Мукачево, 16-17 травня 2019 р.). Мукачево, 2019. С.551-553.

51. Шитікова Т.В., Мілашовська О.І. Використання методів оцінки привабливості туристичних дестинацій. *Реалії та перспективи розвитку індустрії гостинності в умовах інтеграційних процесів*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м.Мукачево, 26 березня 2019 р.). Мукачево,2019. С. 32-34.

52. Кузнецова Н.М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства: навчальний посібник. Київ: Інститут туризму, 1997. 173 с.

53. В'їзний туризм: навчальний посібник / П. Ф. Коваль та ін. Ніжин: Вид-во В. В. Лук'яненко, 2010. 304 с.

54. Індустрія гостинності в Україні: стан і тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запоріжжя: Просвіта, 2017. 240 с.

55. Кулиняк І.Я., Копець Г.Р. Метод аналізу ієрархій як інструмент оцінювання рівня інноваційної активності регіонів Західної України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 873. С. 60-71. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9648/ilovepdfcom-60-71.pdf>

56. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році. Державне управління статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf.

57. Колективні засоби розміщування в Україні у 2018 році. Державне управління статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/05/zb_kzr_2018.pdf.

58. Полковниченко С.О., Красій А.В. Привабливість України на європейському ринку туристичних послуг. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/80.pdf.

59. Колесник О. О. Економічна оцінка туристичної привабливості України. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. №1(3). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_1_12.

60. Гнаткович О.Д., Гриньох Н.В. Оцінка привабливості туристичних ресурсів карпатського регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С. 136-138.

61. Софійчук К.К. Підвищення туристичної привабливості України. *Економіка та держава*. 2017. № 10. С. 63-66.

62. Дудник О.В., Майборода М.М. Шляхи стимулювання туристичної привабливості України. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 182. С. 195-203.

63. Шитікова Т.В. Аналіз сфери гостинності Закарпатської області. *Економічний форум: науковий журнал Луцького національного технічного університету*. Луцьк, 2019. №2. С. 105-115.

64. Шитікова Т.В., Ігнатишин М.І. Оцінка діяльності ресторанів міст та районів Закарпатської області методом аналізу ієрархій. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: збірник наукових праць / гол. ред. Т.В. Черничко. Мукачево : МДУ, 2020. Випуск 1(13). С. 175-183.*

65. Шитікова Т.В. Порівняльний аналіз економічної привабливості сфери гостинності Карпатського регіону. *Sciences of Europe*. 2020. Vol. 3, №52. С. 35-43.

66. Шитікова Т.В., Мілашовська О.І. Розвиток сфери гостинності в регіоні. *Перспективи розвитку готельно-ресторанної індустрії України: теорія, практика, інновації розвитку*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково – практичної конференції (м.Мукачево, 21.03.2018 р.). Мукачево, 2018. С.53-55.

67. Регіони України. 2019 р. Частина 1: статистичний збірник.

Державна служба статистики України. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru1ch2019.pdf.

68. Регіони України. 2019 р. Частина 2: статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru2ch2019.pdf.

69. Збірник статистики підприємництва в Україні: 2018. URL:
<http://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Compendium-Entreprise-Statistics-Ukraine-2018-Ukrainian.pdf>.

70. Червяков І.М. Оцінка соціально-економічного потенціалу регіону. *Культура народів Причорномор'я*. 2014. № 275. С. 213-216.

71. Бугай С.М., Щепанський Е.В. Регіональна політика в Україні: термінологічна невизначеність та загальні проблеми становлення. *Університетські наукові записки*. 2005. № 4. С. 300-307. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2005_4_53.

72. Туристична діяльність в Україні у 2018 році: статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2019.

73. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. Київ: Основи, 1998. 390 с.

74. Скобкин С.С. Экономическая стратегия развития гостиничного ресторанного и туристического предприятия: монографія. Москва: Изд-во АБЦ, 2011. 354 с.

75. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від від 5 серпня 2020 р. № 695. *Офіційний вісник України*. 2020. № 67. 315 с. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF/sp:max100#Text>.

76. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 168-р від 16 березня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p>.

77. Інформаційна картка проекту регіонального розвитку, який може реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу «Забезпечення розвитку сталого туризму в

українських Карпатах». Міністерство розвитку громад та територій України.
URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/09/81.Tur.Zak-I.pdf>.

78. Стратегічне управління готельними підприємствами в умовах глобалізації: монографія / колектив авторів; за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3231/1/Zaytseva_Strategic_Management.pdf

79. Хомич Л.В. Стратегія регіонального розвитку і планування території. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 4 (5) .С. 142-149.

80. Пандяк І.Г. Сталий розвиток готельної індустрії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки*. Херсон, 2018. Вип. 8. С. 276-281.

81. Ящук В.І. Аналіз сучасного стану інформаційних технологій та систем в індустрії туризму. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип.53. С. 56-60.

82. Готинян В.С., Семененко А.В., Томченко О.В. Можливості WEB та ГІС/ДЗЗ-технологій в туризмі. URL: <http://infotour.in.ua/gotynyayn.htm>.

83. Підлісецька І.О. Картографічне забезпечення туристської галузі. *Географія та туризм*. 2014. Вип. 30. С. 101-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2014_30_12.

84. Підлісецька І.О., Шаповал О.В. Картографування туристичного потенціалу Івано-Франківської області. *Часопис картографії*. 2013. Вип. 7. С. 78-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ktvsh_2013_7_10.

85. Морозов М.А., Морозова Н.С. Інформаційні технології в соціально-культурному сервісі і туризмі: підручник. Москва: Видавничий центр «Академія», 2004. 240 с.

86. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 493 с.

87. Хаустова К.М., Черничко Т.В., Гоблик В.В. Оцінка економічної стабільності розвитку підприємств сфери гостинності у регіоні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*.

Мукачево: Вид-во МДУ, 2020. Випуск 1(13). С. 169-174.

88. Семенов В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадьорова Л.М. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посібник. Одеса, 2011. 225 с.

89. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. Оновлення до документу «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>

90. Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при наданні послуг з перевезення пасажирів на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Постанова Головного санітарного лікаря України №23 від 21.05.2020 року. URL: <https://moz.gov.ua/golovnij-derzhavnij-sanitarnij-likar-ukraini>.

91. Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів з торгівлі на ринках на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Постанова Головного санітарного лікаря України №34 від 02.06.2020 року. URL: <https://moz.gov.ua/golovnij-derzhavnij-sanitarnij-likar-ukraini>.

92. Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів в закладах, що надають послуги з розміщення на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Постанова Головного санітарного лікаря України №36 від 02.06.2020 року. URL: <https://moz.gov.ua/golovnij-derzhavnij-sanitarnij-likar-ukraini>.

93. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19: «Економічне відновлення»: Додаток до Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки. Аналітично-інформаційні матеріали. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymylyuvannia/analitichni-materiali-do-programi-stimulyuvannya-1.pdf>.

94. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків: аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf>.

95. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України. Кабінетне дослідження. Липень 2020 р. Громадська організація «Центр прикладних досліджень» Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні. URL: <https://www.kas.de/documents/270026/8703904>.

96. Нокдаун и локдаун. Как «переносит» карантин гостиничный рынок Украины. URL: <https://commercialproperty.ua/analytics/nokdaun-i-lokdaun-kak-perenosit-karantin-gostinichnyy-rynok-ukrainy/>

97. Волик А. Исследование: сектор гостеприимства и COVID-19. URL: <https://tranio.ru/articles/issledovanie-sektor-gostepriimstva-i-covid-19/>.

98. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо державної підтримки культури, малого бізнесу та креативних індустрій у зв'язку з дією заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Пояснювальна записка до проекту Закону України №3379. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GI01907A.html.

99. Україна після коронакризи – шлях одужання: наук. доп. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/ukraina-pislya-koronakrizi_sait.pdf.

100. Черничко Т.В., Ігнатишин М.В. Аналіз заходів з підтримки економіки в умовах пандемії COVID-19. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. Мукачево: Вид-во МДУ, 2020. Випуск 1(13). С. 67-72.

101. Стадник В.В., Соколюк Г.О., Гризовська Л.О. Інформаційний менеджмент у реалізації потенціалу креативності й різноманітності суб'єктів індустрії гостинності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/9175/1/C%D0%A2%D0%90%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf>.

102. Черничко Т.В., Черничко С.Ф. Податкове стимулювання в період

пандемії COVID-19. *Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*: збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачево, 14-15 травня 2020 р.). 2020. С. 370-372.

103. Шитікова Т.В., Мілашовська О.І. Геопросторове моделювання економічної привабливості підприємств розміщення (на прикладі міста Мукачево). *Інфраструктура ринку*: електронний науково-практичний журнал. Одеса, 2020. № 49. С.152-159. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/49-2020>.

104. Шитікова Т.В., Мілашовська О.І. Стратегії розвитку сфери гостинності. *Економічний форум*. 2018. № 2. С. 119-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2018_2_19.

105. Мілашовська О.І., Гусар С.С. Формування стратегії розвитку туристичних регіонів. *Туризм і рекреація: наука, освіта, практика*: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Мукачево, 2018. С. 109-113. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/5292>.

106. Мілашовська О.І., Пушкаш І.І. Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців готельно-ресторанної справи. *Наука та освіта: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачево, 19-20 травня 2016 року). Мукачево, 2016. С. 344-346. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/6423>.

107. Мілашовська О.І., Грянило А.В., Удут М.М. Інноваційний потенціал підприємств готельно-ресторанного бізнесу регіону. *Економіка та суспільство*: електронний науковий фаховий журнал. Мукачево, 2017. №8. С. 431-435.

108. Хаустова К. М. Теоретичні підходи до оцінки регіонального потенціалу галузі. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 127-131.

109. Хаустова К. М., Антощук М.М. Стратегічні аспекти розвитку підприємств малого бізнесу в регіоні. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 131-135 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_35.

110. Системи якості. Комплекси керування якістю системні

технологічні. Основні положення : ДСТУ 2926-94. – [Чинний від 1994-01-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 1996. – 17 с. – (Національний стандарт України).

111. Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку та підготовки готельної інфраструктури до проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 з футболу [Електронний ресурс] : Закон України станом на 1 квітня 2011 р. № 2468-VI / Верховна Рада України // Законодавство України : [веб–портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп’ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2468-17>.

112. Про забезпечення дотримання законодавства під час надання послуг іноземцям та особам без громадянства [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1136 // Законодавство України : [веб–портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп’ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1136-2002-п>.

113. Про затвердження інструкцій щодо заповнення форм державних статистичних спостережень N 1-готель, N 1-каналізація [Електронний ресурс]: наказ від 30 квітня 2004 р. № 258 / Державний комітет статистики України // Законодавство України : [веб–портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп’ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0657-04>.

114. Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб із обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 р. [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 784 // Законодавство України : [веб–портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп’ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784->

2009-п.

115. Про захист прав споживачів : Закон України станом на 1 січня 2016 р. № 1023-12 / Верховна Рада України // Законодавство України : [веб-портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп'ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення 25.04.2016).

116. Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 1 червня 2005 р. № 900/2005 // Законодавство України : [веб-портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп'ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/900/2005>.

117. Про професійний розвиток працівників [Електронний ресурс] : Закон України станом на 1 січня 2013 р. / Верховна Рада України // Законодавство України : [веб-портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп'ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4312-17>.

118. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні на 2010 рік [Електронний ресурс] : національна доповідь // Державна регуляторна служба України : сайт. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/746>.

119. Про стандартизацію і сертифікацію [Електронний ресурс] : Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 р. № 46-93 // Законодавство України : [веб-портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп'ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/46-93>.

120. Про технічні регламенти та оцінку відповідності [Електронний ресурс] : Закон України станом 15 січня 2015 р. № 124-19/ Верховна Рада України // Законодавство України : [веб-портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп'ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

/laws/show/2406-14.

121. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон України станом на 11 лютого 2015 р. № 324/ 95 – ВР / Верховна Рада України // Законодавство України : [веб–портал Верховної Ради України] / Прогр.-техн. підтримка – Упр. комп'ютеризованих систем. – Електрон. текст. дані. – [Київ], 1994–2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.

122. Статистичний щорічник України за 2013 рік /за ред. О. Г. Осауленка ; Державна служба статистики України. – Київ : Консультант, 2014. – 533 с.178. Статистичний щорічник України за 2014 рік /за ред. І. М. Жук ; Державна служба статистики України. – Київ : Консультант, 2015. – 586 с.

123. Столярчук П. Моделювання системи обслуговування у повносервісних закладах ресторанного господарства / П.Столярчук, В. Юзевич, Н. Сусол // Вимірювальна техніка та метрологія. – 2008. – № 69.– С.143–151.

124. Буторіна В.Б. Проблеми і умови реалізації готельного потенціалу України та Хмельницької області. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Електронний науково-практичний журнал. 2016. Вип. 3 (03). URL : http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/3_2016/32.pdf.

125. Шталь Т.В. Аналіз перспективного розвитку вітчизняного ресторанного господарства на міжнародному ринку / Т.В. Шталь, М.В. Лисак // Кримський економічний вісник. – Сімферополь, 2012. - № 1 (01). – 12 – 14.

126. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, 2003. 300 с.

127. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сервер URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

128. Антошкова Н.А. Аналіз сучасного ринку ресторанних послуг в Україні. (м. Львів, 18-19 червня 2020 р.). Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2020. С.203-205.

129. Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016 URL : <http://stat.gov.pl>